

ERDÉSZETI LAPOK

a magyar erdészegylet

K Ö Z L Ö N Y E.

Negyedik évfolyam. IX. füzet. September 1865.

Közgazdasági eszmetöredékek az erdészet köréből.

Irta Erdődi Adolf.

IV.

Az országos faszükség és azon erdőtértség kiszámítása mely annak fődözésére elegendő. A czél melyhez e szükség és tér ismerete vezethet.

Bennünk tehát az iránt, hogy az országban fabőség vagy inség uralkodik-e a legkisebb kételynek még árnyéka sem honol.

Ugy vagyunk meggyőződve, hogy van ugyan, még pedig nagy terjedtségű oly talajunk, melynek erdősítését a józan ész sürgősen követeli, de mikép másrészt mostani erdeink még igen jelentékeny részét kell s a közjólét szempontjából a nyilvánuló szükség mértékében és minden veszély nélkül lehet is eke alá bocsájtani. Azon erdőtér nagyságát azonban mely elegendő volna faszükségeink fődözésére, klimánk jó karban tartására sőt javítására, vagy is: azt, hogy erdeinknek mennyi az irtható fölöslege, bármí részt is értékes számokkal kifejezni képesek nem vagyunk.

De vannak számosan, kik e részt így okoskodnak: *határozzuk meg mindennemű faszükségeink nagyságát; számítsuk ki a fatömeget is, mely erdeinkben évenként terem, vagy okszerű kezelés mellett teremhetne*, és ime e két tényező összehasonlítása folytán a leg-egyszerűbb úton tudhatjuk meg, hogy az országos faszükség a ter-

mérsnél mennyivel nagyobb vagy kisebb; hogy tehát e szükség kielégítésén túl erdeink mely részét engedhetjük át a mezőgazdának, vagy ellenkezőleg, hogy tőle a gabona talaj mekkora térségét követeljük erdőgazdaságunk számára, a *közjóllét érdekében?*

Ám lássunk legelőször is

a valódi faszükség

kiszámításához.

Itt mindenek előtt is azon kérdésbe ütközünk, hogy *valódi faszükségül* a jelen fogyasztást vegyük-e, vagy pedig azt, mely a fa és annak pótszerei czélszerű és gazdaságos használatát föltéve: a népesség, az ipar és a közmívelődés ma vagy bizonyos jövőbeli — tegyük hogy elérhető legnagyobb fokának felelne meg.

A *jelen fogyasztásnak* az igazságot némileg megközelítő kiszámítása talán nem egészen lehetlen; ámbár azok kik valaha urbéri faizások megváltásával foglalkoztak s kiknek feladatul jutott egyesek vagy községek közelmúlt vagy jelen tényleges évi fafogyasztását kipuhatolni — nem fogják kicsinleni az avval járó nehézségeket, melyek nem egy esetben legyőzhetlenekül bizonyultak, annak daczára, hogy az illetők a jogosultak életmodját, elég közlelről és részletesen ismerték.

Magában értetik, hogy e nehézségek fokozatosan nőnek azon kör terjedésével, azon viszonyok sokféleségének gyarapodásával, melyekre az ily megállapítások terjednek.

De tegyük, hogy csekély körönként eszközölt ily számítások helyes összeállítására által a *még csak megalkotandó országos erdőszeti* statistika e rovatát betöltöttük volna — valjon alapíthatjuk-e erre helyesen azon tér kiszámítását, melyet honunkban az erdőnek ezentúl változatlanul kell elfoglalnia?

Nem volna-e az egyrészt a főnálló tékozlás örök időkre való szentesítése; másrészt pedig a fapótszerek mostani szűkkörü használatának; iparunk elég szomorú mai állásának; a fa be- és kivitel jelen viszonyainak megörökítése, s így az okszerű haladásnak már csiráiban erőszakos elfojtása?

De ha a jelen fogyasztás elég bajosan megállapítható mennyiségéből nem indulhatunk észszerűen a szükséges erdőtertség kiszámításában — valjon könnyebb lesz-e képzeletünkben valóhíven előállítani jövő mívelődési állapotaink valami elérhető fokát, vagy egykori

netovábbját, és azon tényezők összegének képét, melyek majd akkor a faszükség minőségére és mennyiségére fognak befolyjni?

És a valódi faszükség csak ugyan olyas valami-e, a mit mérni, a tényleges fogyasztással összehasonlítani — kényszer útján bármi részt is szabályozni lehet? — Nem volna-e az házi szentélyeink legtítkosb rejtekjeibe ható elviselhetlen zsarnokság, megbüntetni a ki szereti, ha szobája hőmérséke 20 fokot mutat, mert az ellenőrző hatóságok 16-ot is elégnak nyilatkoztattak? vagy mert Pesten vannak tisztességes családok, melyek évenként 4 öl fával beérik; egy két jól fölprózott hasábal 3—4 tál ételt főznek; — a bögrét egymás fölébe rakják, nehogy a meleg bár mi része veszendőbe menjen, — kárhoztassuk-e azért a mivelődés lehető legalsó fokán álló Zólyom-, Gömör- vagy Máramaros megyei pór-családot, ha az a rengetegek és rothadó fák százezreinek kellő közepében évenként 30—40 ölet is feltüzel és egész máglyát épít, hogy annak parázsában néhány burgonyája süljön?

Rosszaljuk-e hogy e pór uton utfélen és téli időben még kövel rakodott szekere hátán is mindannyiszor tüzet rak, a hányszor makrapipájában méreg rosz dohányt meg sütni s így élvezhetőbbé tenni kedve tartja, miglen nagyvárosi polgártársaink egyetlen gyufa lángján tizen is szivarra gyujtanak?

A hegyek lakosát büntessük-e, mert házat keresztbe rakott ormótlan gerendákból építi, zsendelyyel tetőzi, ólaiban, fészereiben nagy fapazarlást viszen végbe — büntessük-e a nélkül, hogy eszközöket szolgáltatnánk, pénzt adnánk nekik, mikép az ősidőktől vett, a viszonyokban mélyen gyökeredző szokásoktól megváljon, kőházat építsen, kemenceit gazdaságosan rendezhesse, takaréktűzhelyet építsen s a fát ezentúl ne a maga bosszantó meztelenségében — de mészbe, vasba, téglába, cserépbe rejtve fölemészteni képes legyen.

A faszükséget és annak naponként látszólag szeszélyesen változó hullámzását, mely ezernemű befolyásoktól függvén — a népesség szaporodásával, a fényüzes és ipar emelkedésével vagy hanyatlásával kiszámíthatatlan mennyiségű összevetésekben gyarapodik vagy alább száll — oly prokrusteságyba szorítsuk-e — a mint ez Poroszországban történt 1701-ben, hol egy királyi parancsban Königsberg városa minden rangu és rendű polgárának szigorú büntetés terhe alatt meghagyatott hogy *ennyit és ne többet* tüzeljen föl évenként.

Az egyesek háztartásait így megszorítani, még nem is volna elég — mert a faszükség meghatározhatása miatt a leendő tűzvézket és áradásokat, az építendő hajók, hidak, csónakok, kerítések, sőt a készitendő mindennemű szerszámok és műszerek számát meg minőségét is tekintetbe kellene vennünk s. a t.

De tegyük, hogy e nehézségek tömkelegéből valami égből pattant Ariadne segélyével szerencsésen kibontakoztunk, hogy tehát az ország jelen vagy jövő faszükségét elég pontosan ismerjük, miszerint megkísérthessük

az országos faszükség kielégítéséhez megkívántató erdőtérség kiszámítását.

Ha e részt erdeink jelen termőképességét vesszük alapul — ugy erdőgazdaságunk minden fogyatkozásait, annak egész értelmetlen pongyolaságát, gyakran fölös — több esetben pedig most még elkerülhetlen külterjességét örök időkre föltartandóknak nyilatkoztatjuk — a jobb erdőgazdaság minden ingerét elfojtjuk, mert a kiszámított tér jelen termése a szükség fődözésére elegendő lévén, minden ebbeli gyarapodás a termés értékére csak csökkentőleg hatna.

E mellett pedig azon nehézségek nagyrésztét még sem kerülhetnők ki, melyek a megoldás útjában állanak, ha számításaink alapjául a gazdaság okszerű állapota és belterjességének fokozatos növekvése mellett elérhető termést vesszük.

Mindkét esetben ugyan is először erdőseink részletes fölmérésére volna szükség.

Azon tul meg kellene állapitanunk, hogy minden fanem a termőhelyek mindenikén hány holdat foglal el; minő az egyes állatok jelen állapota korra eleyre és zárlatra nézve; milyenek az egyes gazdasági testekben a korosztályi viszonyok, mennyi fa terem erdeinkben évenként jelenleg — vagy mit remélhetünk e részt rendez kezelés, gondos ápolás mellett a jövőben.

Mind olyan kérdések, melyekre választ még igen számos év mulva is hasztalan fogunk keresni, várni, vagy kérni!

És a termést képesek leszünk-e habár csak valaha is — oly élesen meghatározni, mikép az a főforgó célra is gyakorlati értékkel birjon? — A mi hitünk szerint *nem!*

Mert hiúság szülte szemfényvesztésnek kellene mondanunk, ha az illetékes szakemberek nem akarnák megengedni, hogy az ily szá-

mitgatások jó esetben is 20%-nyi hibával járhatnak. — Mit bevalani annál kevésbé vonakodunk, miután e hiba nagyobb része nem ügyetlenségünk — nem is a tudomány fejletlensége, vagy az általa kezünk ügyébe szolgáltatott műszerek hiányossága rovására esik, de igen is abban rejlik, hogy a jövő eseményei fölött nincsen hatalmunk és nem tudjuk, ha valjon — gyakran egy századra terjedő ily föltevéseinkben nem fogunk-e csalódni, ha a szerintünk bölcs intézkedéseket közel egy századon át a természet és az emberek tiszteletben fogják-e tartani?

Igy pedig mi haszna vagy gyakorlati értéke — ha a tudomány minden segédeszközei legszigorubb alkalmazása mellett a legpontosabban kiszámítanók, hogy országos faszükségeink hazánk 16 millió holdnyi erdőségeit teljesen igénybe veszik — e mellett pedig még is kétségbe maradnánk, ha nem hibáztunk-e legalább is 3,200,000 holddal?

~~~~~

Iparkodtunk abbeli meggyőződésünknek világos kifejezést adni, hogy a faszükség és annak fődözésére megkívántató tér kiszámítása *képtelenség*.

Van azonban keblünkben valami elfojthatlan ösztön, mely folytonosan nyugtalanítva kész, hogy más más uton iparkodjunk bizonyos kitűzött cél elérésére.

S így — ha a faszükség és az illető tér alapos tudatával bármi észszerű cél el lehetne érni — úgy e legyőzhetlen nehezségekbe ütköző számításoknak legalább az emberi természetben rejlő jogsultsága nem volna tagadható.

Vizsgáljuk hát röviden, hogy a faszükség és az illető tér legpontosabb ismerete micsoda célhoz vezethetnének.

Tegyük például, hogy megyénként 20% erdőre volna szükségünk, mikép faigényeinket kielégítsük, egészséges termékeny klímára tegyünk szert.

Jelenleg azonban minden megye területének 30%-a lenne erdővel borítva, ebből tehát úgy a klíma mint faszükségeink szempontjából megyénként 10%-ot bátran irthatnánk. — Jaj de mi haszna — összes erdőségeink föltétlen erdőtalajon állanak, hol azokból egy talpalatnyit irtunk — ott a talaj termőképességének vége!

Ha ellenben, minden megyének csak 10%-ja volna beerdősítve, a többi térség legnagyobbrészt a legjava gabonatalajnak nevezhető: — ugyan hogy és mikép lehetne az illetőket vérlázító zsar-nokság nélkül kényszeríteni, hogy dús termésű földjeiket fával ültessék be, melyet illő gazdálkodás mellett talán nélkülözni — tőzeggel, kőszénnel pótolni, vagy olcsóbban *behozni*, mint ama talajon természetes lennének képesek.

De vegyünk még egy esetet.

A szükségesnek vélt tér csak ugyan erdővel van borítva, ez azonban sem az egyes megyékben sem megyéenként nincs arányosan elosztva, hanem — mint legtöbbrészt hazánkban is — kisebb nagyobb erdőtlen sík tér körül erdővel borított mind magasabb hegyek csoportosulnak.

Valjon tehát a tulerdősült megyékben a helyes mértéket előállítsuk-e, ha e végett *föltétlen* erdőtalajt kellene is irtanunk?

Az erdőtlen síkságon pedig a kívánatos arányt a legjobb minőségű gabonatalaj befásításával létesítsük? Mindezt pedig, nehogy az alkalmat valamikép elszalaszszuk, Arndt és társai *recipé*-je szerint nyakig a jóllétbe merülhetni.

Ez ugyanis azt javasolta Teutonia gyermekeinek, hogy a nagy Németországon végig, hegyen völgyön keresztül minden 1500 lépésre arányos szélességű erdőpásztát növeszzenek, s így lesz azután fa, eső, buza, egészség — a mennyi elég!

V.

Mit tegyünk, hogy termőföldünk használatába helyes arányokat hozzunk?

Miután az ország valódi faszükségét és az illető tért kiszámítani nem bírjuk, de ha bírnánk is — ennek alapján sem a fölöslegtől megszabadulni, sem a hiányzót eléállítani, sem az épen elegendőt arányosan fölosztani képesek nem vagyunk — úgy hát mit tegyünk, hogy értekezésünk elején érintett ama szükségnek megfelelhessünk, miszerint: *a tért a mező és erdőgazdák közé a közjöllét igényelte arányban — a nyilvánuló szükség előhaladásának mértékében föl-oszthassuk?*

Hogy e nagy fontosságu kérdésre válaszolhassunk, mindenek

előtt tisztába kell jönnünk az iránt, hogy *mi tehát mező és erdő közt a helyes arány*, mi e részt az eszménykép, melyet mindinkább megközelíteni feladatunk s a minek elérésében minket a tudatlanság szülte balhiedelem rövidebb vagy hosszabb időre hátráltatni, de teljesen megakadályozni nem képes.

Szerintünk a talaj a földmivelés egyes ágai közé akkor lesz helyesen fölosztva, ha annak minden része ugy lesz művelhető, hogy az birtokosának lehető legnagyobb tartós jövedelmet biztosítson.

Termőföldünk e helyes fölosztását pedig akkor fogjuk a nyilvánuló szükség mértékében elősegíteni, ha ugy intézkedünk, hogy a parlagon heverő **föltétlen erdőtalaj** beerdősítessék — annak már meglévő állabjai rendes és okszerű használat mellett föntartassanak — de egyszersmind megengedjük: mikép a *talaj minden egyéb része a magánjogi viszonyok határai közt ugy művellessék, a mint azt az illető birtokos legczélszerűbbnek véli.*

Föltétlen erdőtalajnak nevezzük pedig azt, mely minden körülmények között csak erdősítve hajthat tartós jövedelmet és melynek termőképessége a rajta álló erdő irtása folytán veszélyeztetnék vagy megsemmisülne.

Oly talajt pedig, melynek termőképessége ekkép nem veszélyeztetik, *viszonylagos erdőtalajnak* mondunk *mindaddig*, a míg az — erdőkép *többet* jövedelmezhet, mint bármi más mivelés mellett.

Ez tehát a beható viszonyok változásával *gabona talajjává* is válhatik, az az olylyá — mely termőképességének veszélyeztetése nélkül — *mezőgazdasátilag* kezelve *többet* jövedelmezhet, mint ha erdőnek hagytuk volna.

A *föltétlen erdőtalaj* egyik jellemzéke e szerint a *maradandóság*, a *viszonylagos erdő és gabonatalaj-é* pedig a *változandóság*, a mennyiben az, hogy a talaj ez osztályok melyikébe tartozik, a *jövedelmezősegtől*, ez pedig a változó viszonyokból eredhető számtalan egybevetésektől függ.

A *föltétlen erdőtalaj* fogalmából önként következik, hogy arra nézve a rendelkezési jog korlátlanságának megszorítása nemcsak megengedhető, de a törvényhozás és kormányhatalomnak szigorú kötelességei közé is tartozik.

Nem igen lesz ugyan is, a ki hihetné, hogy egyesek vagy egész nemzetek szabad választás mellett mindig a *leghelyesebb* felé

hajoljanak. — És hol a tévedés csak múló kárt okoz, ott abból leginkább remélhető a gyökeres gyógyulás, ha annak elkövetésében az illetőket *erőszakkal* nem gátoljuk.

A maga kárán mint mindenki úgy a magyar is legjobban tanul.

De ha a tett szabadsága, téves fölfogás, könnyelműség, vagy nemtelen önzés mellett orvosolhatlan kárt okozhat, a közjólétet elemeiben veszélyeztetheti és oly siralmas állapotot idézhet elé, melyen javítani többé nem lehetne: a törvényes kényszer nem alkalmazása *oktalanságnak* sőt a haza ellen elkövetett *bűnnek* volna nevezhető.

És az erdőgazdaság teljes szabadsága az erdőtér és fakészlet *még oly* fölöslege által sem volna menthető, hol erdőirtás vagy pusztítás folytán a talaj termőképessége — mint *közgazdaságunk ősalapja* veszélyeztetnék. Mert a tapasztalás számtalanszor bizonyította, hogy nem létezik kincs, melyet idővel nem lehetne kimeríteni, s hogy az inség el nem maradhat, ha a fölemésztett készlet pótlásáról nem gondoskodunk, még inkább pedig, ha annak megújulása lehetlenné válik.

A föltétlen erdőtalaj használatának korlátozása modjáról, valamint arról, hogy a parlagon heverő föltétlen fatalaj erdősítésére mikép hathatna a törvényhozás — legczélszerűbben, majd alább bővebben fogunk szólni.

VI.

A viszonylagos erdőtalaj használata módjának meghatározását annak birtokossára kell és veszély nélkül lehet is bízni.

Ha a törvényhozás által megállapítandó lehető legegyszerűbb uton valami erdőségre nézve kimondatott, *hogy az nem áll föltétlen erdőtalajon, az utóbbinak termőképessége tehát a rajta nőtt erdő irtása folytán nem veszélyeztetik*, akkor annak használatát az illető birtokos *szabad akarattjára kell és veszély nélkül lehet bízni*.

Nem tagadhatjuk ugyanis, hogy a talaj akkor használtatik legjobban, ha az tartósan legtöbbet jövedelmez, és — hogy az emberek legnagyobb része jövedelmeik szaporítása iránt alig legyőzhető előszeretettel viseltetik. Így pedig azt is meg kell engednünk: hogy termőföldünk czélszerű használatának legjobb biztosítéka az,

ha a jövedelem szaporítási vágyának e részt megengedjük, miszerint az, célja elérésére minden erkölcsös és okszerű eszközt szabadon felhasználhasson.

E szabadság mellett a költséges és még is annyira kétes eredményü, ennél fogva pedig hasztalan számitgatásnak szüksége megszűnik, minden áldozat, minden korlátozó törvény fölöslegessé válik.

A természetést ugyan is a szükség szabályozván — a vágy, azt vihetni a piacra, a mitán tudakozódnak ép oly természetes, mint: hogy annak termelését elhanyagoljuk, mit fölös voltánál fogva ki sem keres. — Mihelyt tehát a tudakozás és készlet közti helyes arány fölbomlanék, annak helyreállítását, a szükség érzete minden törvényes intézkedésnél hathatósabban fogná előkészíteni, és — megnyughatunk benne, hogy biztosabban eszközölni is,

E részt csak egy — de nagyszerű példára bátorkodunk utalni.

Skóthonban 110–120 év előtt az erdők legelője többet jövedelmezett mint azok fája. A birtokosok tehát az előbbinek tágitása miatt juhnyájak kedvéért az erdőt nagyrészt levágatták. — Ennél fogva a fa utáni tudakozás s így a fa ára is nőtt, azon kívül e letarolás egyéb hátrányai is előtérbe léptek és — ime! azóta e birtokosok megint *majdnem egy millió holdat* erdősítettek, még pedig egész kertészi művészséggel és — nem hatósági közbenjárásnál fogva, hanem egyedül saját érdekeik józan fölfogásának alapján.

Igaz, miként annak meghatározása, hogy valami talaj erdő vagy mezőként fog-e többet jövedelmezni, némely esetben igen bajos, miután arra számos tényező sokféle egybevetései lehetnek befolyással. De ha szemben e nehézséggel nem akarunk a talaj lehető teljes használatától elállni; ha csak nem akarjuk — *pusztán e miatt valamennyi erdeinket* csonkítlan föntartani, minden tekintet nélkül a szükségre és a talaj sajátosságaira úgy a *viszonylagos erdőtalajra* nézve még sem marad egyéb hátra, mint: *használatának modját annak jövedelmezőségétől föltételezni*, az utóbbi meghatározását pedig *arra bizni*, a ki azt legkönnyebben, legbiztosabban, sőt okszerűen egyedül képes eszközölni. Ez pedig *nem más, mint maga az illető birtokos*, a ki még ha csalódnék is, az önközta kárt könnyebben fogja viselni, mint ha talajának e — vagy ama mivélésére kényserítették volna.

A mondottak bővebb bizonyításául szolgáljanak a következők,

A föltétlen — és a viszonylagos erdőtalaj főntebbi meghatározásából könnyű belátni, hogy az elsőnek megjelölése a természetben — képzett szakemberre nézve csekély nehézséggel jár.

Az utóbbié ellenben sokkal bajosabb, miután azt nem annyira a talaj minősége, mint inkább számos egyéb szüntelen változó viszonyok teszik.

Az erdők ezen osztályának nincsenek mozdíthatlan határai.

Mit ma joggal viszonylagos erdőtalajnak nevezünk, az holnap talán már a természetes gabonatalaj osztályába lesz sorozható, és megfordítva.

A mi például valamely vidéken viszonylagos erdőtalaj volt, a mig ott egy □ mértföldre 500 lakós esett, az 1500 lélek mellett talán már gabonatalajjá válhatik. — A mi nem volt erdőtalaj, mig a vas mázsája 5 fiba került, azzá leszen, mihelyt ez árucikk mázsája tiz forintra rug. — A mi erdőtalajnak nevezhető, mig azt mocsárok borítják vagy szabályozatlan folyók árjai öntik, az előbbiek lecsapolása, az utóbbiak elgátolása folytán gabona talajjá válhatik.

Az lehet némely esetben a televénydus erdőtalaj is, miglen a kimerült gabonaföldet gyakran czélszerűbb lesz ismét beerdősíteni. A hol legelő és erdő együttesen többet jövedelmez, mint a mit hozna a gabona termesztés, ott viszonylagos erdőtalajjal van dolgunk, de ez megszűnik az lenni, ha a mezőgazda istállózást hoz be, s így nekie a legelő fölöslegesse válik. Viszonylagos erdőtalaj előbb leszen gabonatalajjá, ha máshonnét is biztosan és olcsón juthatunk a fához és annak pótszereihez, mint hol ellenkező viszonyok uralkodnak. — Ha ki nem képes gazdaságába több munkaerőt fektetni, mint a mennyit már meglevő szántóföldjei mivélése igényel, az oly földet is viszonylagos erdőtalajnak kénytelen tekinteni, mely a fölös munka erővel rendelkezőnek eke alatt aránytalanul többet jövedelmezne. — Hasonlóan hat a tökéll fölöslege vagy hiánya, hol sok a pénz, a mit épületekbe, marhába, mezőgazdasági eszközökbe lehet ruházni, ott nyereséggel járhat valami erdőt gabona talajjá változtatni, nem úgy — a hol az nincsen s a. t.

De épen e szüntelen változás — a viszonylagos erdőtalajt föltételező okok ez örökös tűnése, támadása mutatja, miszerint a földbirtokos, ki maga használja mezejét is, erdejét is — sokkal köny-

nyebben fogja megítélhetni, hogy talajának melyik részét lehessen célszerűbben erdőként — melyiket előnyösebben mezőként mivelni — mint azt az államhatalom bármilyen képviselői tehetnék. — A mivelés átváltozását célzó intézkedések ugyan is az illető viszonyok teljes ismeretét föltételezik, ez ismerethez pedig a kormány csak a honpolgárok mindennemű szükségének észlelése által juthat. Észlelni azonban csak azt lehet, a mi már *bizonyos látható jelekben nyilvánult*. De ha az egyes valami szükségét már láttatni kénytelen, akkor ő azt rég érezte, és a baj orvoslatának legcélszerűbb módjáról rég ítélte, mielőtt a kormány annak létezését csak sejtette volna.

Képzeljünk valami földbirtokost, kinek 50 hold szántóföldje és 150 hold viszonylagos fatalajon álló eredeje van. Az utobbiból ő — munka erő és pénz hiányában eke alá mitsem hozhatott. Van azonban három fia, kik új családot képezvén e 150 holdat megmunkálhatnák. Ő ezt érzi — és ha ösztöne sugallatának akadálytalanul engedhet, ha abban holmi — csak ügygyel bajjal legyőzhető, időt, pénzt, életkedvet emésztő törvényes intézkedések nem hátráltatják, saját s ez esetben a közjóllét érdekében is erdejét fiaival kiirtatja és jövedelmezőbb szántófölddé alakítja. — De vajon az államhatalom utánna járhatna-e minden ily esetnek, hogy a munkaerő vagy tőke szaporadását kifürkészsze — s kellő alkalmazásukat elrendelje?

Erre pedig okvetlen szükség van, ha a talaj használatát a már ismételve megjelölt határok között sem merjük a birtokos önkényére bízni.

Sőt ez esetben multhatlan volna még az is, hogy a közigazgatás a fölszaporodott *munka és tőke* igényeinek ne ostromolva és kényszerülve engedjen, de a szükség első jeleire annak megelőzőleg elejébe menjen; mert mind a kettő a mivelési ágak fölcseréléséhez legtöbbször csak úgy járul, ha egészen szabadon mozoghat. Gyakran a legcsekélyebb akadály más irányba szorítja azokat. Példa reá a hazai dohány termesztés története.

Az oly közigazgatásnak pedig, mely a föntebbi igényeknek megakarna felelni, szükségkép a magán gazdaság legcsekélyebb részleteit kellene ismernie s ez ismeretnek még a háztartások legbelsőbb titkaira is terjednie, hogy *azután minden egyes gazdaságnak* kezelését határozott szabályokhoz köthesse, a mint azt, hogy az emberi botorságok könyvében valahogyan egy lap se maradjon feléren —

Nápolyban a kormány régibb időben előre látható eredménynyel csakugyan meg is kísértette!

VII.

Az erdei jövedelmek helyes kimutatásának fontossága.

Hazánkban majdnem minden ember azt hiszi, *miszerint jövedelemben az erdő minden viszonyok között szükségkép szegényebb mint a szántóföld.*

Vizsgáljuk e balhitnek először okait, azután következéseit.

Az erdő a közgazdaság igen fontos tényezőjeül általában el van ismerve, mégis, vagy talán éppen azért — alig van tárgy, melybe tanulmány nélkül is döntőleg belé szólhatni annyian gondolnának, melynek oly számos volna a született védője, fogadatlan ügyvédje — szerep után vágyó műkedvelője.

Ezek pedig igen ritkán veszik tekintetbe, hogy — midőn az erdő és mező jövedelmét összehasonlítani szándékunk: nem szabad a termékeny gabona talajt a legsilányabb fenyőfatalajjal szembe állítani.

A fa nem kövér buza földre, a gabona pedig nem föltétlen erdőtalajra való. Ott az erdő legtöbb esetben hátrányosnak — *itt a mezőgazdaság mindig károsnak* fog bizonyulni, mert a reá fordított munkát sem fogja megfizetni, az elvetett magot sem vissza téríteni.

Ha tehát a talajjövedelem kérdésében tiszta eredményhez akarunk jutni, csak *egyenlő termőképességű földeket szabad e részt össze hasonlítaniunk.*

Igen — de hogyan tegyük ezt, midőn — nevezetesen az erdei jövedelmek kiszámításában minálunk oly általánosan és nagy mértékben hiányos az eljárás.

Az erdőnél rendszeren csak a készpénzen eladott termékeket veszik tekintetbe. Minden a mit azonkívül maga az erdőbirtokos vagy más jogosultak és a gazdaság többi ágai használtak, a számadásból kihagyatják. Sőt vannak, kik az erdei jövedelem meghatározásában *egyedül a fát*, annak is csak *készpénzen* eladott részét — a többi termékeket vagy mellékhasználatokat pedig éppen nem veszik tekintetbe.

A számadás ily hiányossága a legujabb időkhöz még az állami erdőkre nézve is fenállt és csak nehány vas következetességű szak-

ember hosszas, elkeseredett küzdelmeinek köszönhető, hogy ez — legalább nagyjában — a mult évtized végefelé megváltozott.

Magán birtokosainknál ez ügy kevés kivétellel még mai nap is mozdulatlan áll.

Csak a valódi műveltség igen magas fokán lévő, mélyen értelmes erdőbirtokosok és jószágigazgatók engedték meg eddig — a *mennyiben volt kinek* — az erdőket különjövédelmi ágként tekintetbe venni.

Ez azonban majdnem mindenütt a többi ágak kezelőinek nyílt és alattomos ellenkezésével találkozott. Bányászok és gazdák egyaránt kellemetlennek tartották az általok fölemésztett fa értékének kimutatását, miután ez által a fényes jövedelem egy része az eddig *megve-tett* erdőgazdák érdeméül rovatott, és — mert ennek folytán nem ritkán a *veszteség* is, melylyel az illető iparágak dolgoztak, de mely eddig *a számba nem vett fa mögé* bujhatott, elég kelletlenül ütötte ki a fejét.

Ez okból a megátalkodott élet halálra való küzdelem e részt még ott is tart, hol a dolog már az erdőszők ajánlata értelmében van eldöntve, sőt ez ügynék még mai nap is vannak áldozatai.

Első pillanatra úgy látszik, hogy a jövedelem számítása körüli e téves eljárásnak nincsenek életbe vágó következményei. Sokan — tudom — e sorok olvasása közben is hiszik, hogy az bizony mind-egy lehet, akár azt a *mi az egyik zsebünkől a másodikunkba ment* számításba vesszük — akár nem, sőt lesznek, a kik mosolyogni fognak, ha az erdők leglényegesebb es legcsekélyebb használatait *egyaránt* a közgazdaság jövedelmeihez sorozni iparkodunk.

Pedig e részt a félszegség következményei oly messzire hatók, hogy arra elég gyakran és elég nyomósan figyelmeztetni nem is vagyunk képesek.

Nagy részt a jövedelem számítása e hiányosságában gyökeredznek mind azon álokoskodások, melyek nyomán az erdőtulajdon szabadságának föltétlen megszorítását — a birtokosok szembeötlő hátrányára állítólag — a közjóllet érdekében szükségesnek nyilvánítják.

Ha ugyan is egyedül az erdő fatermésének kész pénzen eladható jövedelmét hasonlítjuk ahoz, a mit sokkal jobb talaj gabona művelés mellett adni szokott, úgy a legislegtöbb esetben azon ered-

ményhez fogunk szükségkép jutni, hogy az erdő vagy soha és semmiféle körülmények közt nem fog annyit jövedelmezhetni, mint a mezőgazdaság — vagy — hogy ez csak úgy történhetnék, ha a fa ára oly mód felett magasra rugna, miként az emberek szegényebb része annak használatáról e miatt lemondani volna kénytelen.

Miből azt következtették, hogy a fa növesztést e szerint soha sem tanácsos a magánosok szabad akaratjától függővé tenni, a kik saját — *az erdő föntartással mindig ellenkező* — érdekeiket kétség kívül önző előszeretettel ápolandák.

Az igazságosabbak, kik az egyest nem vélték büntetésre méltónak, vagy károsíthatónak, mert elég szerencsés vagy szerencsétlen volt erdőt is örökölhetni, kiknek az a meggyőződésük, hogy áldozatra szorítani a közjólét érdekében az egyes polgárt csak az állami együttlét áldásai élvezetének arányában szabad, ezek a csomót legjobban úgy vélik megoldhatónak, ha az állam valamennyi erdőt megvesz és a faszükség kielégítésének biztosítása iránt közvetlenül intézkedik.

Ez utóbbi eszme azon fölül, hogy ama balhítből eredt, mikép az országos faszükség kielégítésére valamennyi erdeink föntartása szükséges és hogy az állami erdőkezelés aránylag a legtökéletesebb, *a majdnem kimondhatlan összeget* sem veszi tekintetbe, melyre a kormánynak szüksége volna, hogy ez erőszakos kisajátítást eszközölhesse — még pedig oly kétségbeejtő időszakban, a midőn az — csakhogy foltra foltot rakhasson, a még hátra lévő állami javadalmakon is nyakra főre és — úgy látszik — *minden áron* tul szeretne tenni.

Állami erdeink eladásának kérdését alább majd bővebben fogjuk tárgyalni, most előadásunk fonalát ismét fölve bevalljuk: hogy az emberek legnagyobb része saját érdekeinek elmozdításáról rendszeren elébb, és csak azután szokott gondolkozni a közjólétről is. Minél fogva nem is volna tanácsos az utóbbit oly ügyekben a birtokosok szabad akaratjától függővé tenni, a hol ez az előbbtől külön válik, még kevésbé pedig, a hol a kettő között világos az ellentét.

Adjunk a földbirtok használati módjára — a többször érintett határok között — teljes szabadságot — és nincs kétség benne, hogy mindenki igyekezni fog azt úgy élvezni, hogy abból lehető legnagyobb jövedelmet szerezhessen. *Ha tehát bizonyos volna, hogy az erdő soha és semmi körülmények közt nem jövedelmezhet annyit mind*

a mező, ugy az is világos, miszerint a főt mondott szabadság élvezetében, a ki csak tehetné, sietni fogna erdeit letarolni és a talajt a mennyire csak lehetne az eke barázdavonó vasával meghódítani, még pedig annál inkább, miután e mellett az évek hosszú során át fölhalmozódott fa tőke ára is tetemes összeggel kecsgetet.

Az erdőnek föltétlenül csekélyebb jövedelmezősége dogmájából az illetők tehát igen természetesen azon végkövetkeztetést vonták: *hogy a magánerdőgazdaság szabadságára az összes erdők végvesztélyeztetése nélkül gondolni sem lehet, hogy az állam mulhatlan kötelességei közé tartozik, valamennyi erdő fölött szigoruan felügyelni, kezeléseik részletes elveit meghatározni, minden a mivelés változtatására célzó szándékot erélyesen visszautasítani és semmi áldozat követelésétől vissza nem riadni, csakhogy a faszükség kielégítésének tartóssága biztosítva legyen.*

Ámde fektessük rendszeres számadásainkat okszerű alapokra — és kiderül, hogy *a célszerűen létező, rendszeren kezelt és használt erdő épen annyit és kedvező viszonyok között többet jövedelmezhet, mint a mező, hogy a kettő között létesítendő helyes arány — mind a kettőnek a földminőséghez arányos jövedelmet biztosítand. Mert mind a kettő egyiránt mellözhetlen szüksége van hivatva kielégíteni.*

Erről meggyőződve minden erőszakolt fatermelést, az erdőnek kényszeres föntartását s minden ide vágó áldozatot fölösnek fogunk tartani. — Reméljük, hogy nézeteink ellenfelei is jó szívvvel megfogják engedni, mikép saját javát kiki akadálytalanul kereshesse, ha majd *alaposabb tanulmányok* és okszerű számítások útján ők is eljutnak annak tudatához: *hogy a célszerűen létező erdőgazdaság előnyei az illető erdők föntartására elegendő biztosítékot nyújtanak.*

(Folytatása következik.)

Erdészeti törvényeink.

Most midőn az orsz. magy. Gazdasági Egyesület a jövő országgyűlés elébe terjesztendő, jelen viszonyainknak megfelelő erdészeti törvényjavaslat kidolgozásában fáradozik, s midőn szaktársaik a t.